

CATALANA

REVISTA SETMANAL

Any I

Barcelona 17 Novembre 1918

Núm. 33

SANT BERNAT DE CASTELLET

L'antich terme de Castellet segurament pendria'l nom del seu primitiu senyor, de qual Castell ò Fort Casal roman-ne misteriosa y confosa memoria.

Alçavas orejat per les agradívoles marinades de nostra costa lluminosa, a uns 200 metres del molí fariner d'Ambrosi, del tot arranat, dalt d'un petit y riàller toçal a sol-ponent de la cequia y a curta distancia dels soperbs castells de Solcina (Vilaseca) y de Màs-Ricart, qual fatídica forca al cim del Coll-blanch de la carretera de Castelló (Nova de Madrid) oviravas des dels rònechs murs de l'antiga *Tarraco* y propíssim de la Ermita de la Nostra Dòna de la Pineda, en la plana riverenca hont un dia hi extengué ses llars *Callipolis*, la famosa ciutat focense.

Pertanyia Sant Bernat de Castellet a l'antiga parroquia de la Nostra Dòna de la Pineda y al extèns, reculadíssim terme de Salou.

El cognom Castellet, cronistes y historiayres el noten com a un dels més distingits. Beltrán de Castellet, Cartlà de Reus y senyor de Ciurana en 1153 ò un del mateix nom y cognom, era senyor dels castells de Terrasola, Olerde, Riudecanyes, Montroig, Marsà, etc., y ho seria, axís mateix, del esmentat de Sant Bernat de Castellet.

El castell existia en 1194, car, en la donació otorgada per N'Alfons II d'Aragó, en el mes de Juliol, al seu alfèrç major En Ximeno d'Artusella, trobas: *... a stagno videlicet Bernardi de Castelleto usque ad collum de Balaguer.*

Segons autèntiques referencies, en 1472 ne fou senyor el militar En Lluís d'Avinyó, sens que pogam assegurar si era ò nó de la mateixa casa d'En Gerard d'Avinyó, qui en 1164 rebé en feu de l'Esglesia de Tarragona'l lloch y terres d'Albiol, adoptant y mudant ensemps el cognom pel d'En Gerard

d'Albiol, sots obligació jurada de tenirlo per l'Esglesia tarra-gonina: *ita ut et tui*, diu la donació, *habeas ipsum per Eccle-siam nostram et per nos et successores nostros*.

Domini del terme d'Albiol qu'en 1158 l'Ardiaca de Sant Fruytós En Joan de Martorell havia obtingut del comte sobirà En Ramon Berenguer IV, ab la condició de construir en l'aspra serralada una fortalesa per contindre les freqüents incur-sions serralhines pels crexents y jovençans poblats del formós Camp. Y qu'estimà, sens dubte, el Prebendat de la Seu Me-tropolitana no serli possible, ab les seves propies forces, la defensa d'aquell encinglerat lloch, tan apartat de la imperial ciutat y vehí de les alteroses montanyes de Prades y Ciurana, hont hi tenien llurs inaccessibles reductes y feréstechs cataus escamots dispersos del poder musulmich.

Feu que'l Paborde En Raymond de Sant Llorenç en 1217 redimí, comprant per 500 sous, llurs drets a En Dalmau d'A-vinyó (d'Albiol) y a la seva muller Na Berenguera, passant des d'aleshores, l'Albiol a la Baronia de la Selva.

Axis mateix, ignorèm si seria de la casa del Paborde En Raymond d'Avinyó, bisbe de Lleyda (1318-1361).

El cognom del senyor del antich terme de Castellet en 1516 havia canviat, car nomenavas Bernat Santmartí, tal volta, de la familia d'En Pere Santmartí, Batlle de Mora d'Ebre y pro-curador de Tivisa, de quals Batllies n'era propietari En Be-renguer d'Entença, batlle que tan important paper jugà en 1289 durant les entrades dels Templers y dels Montcades per aquelles terres, ò bé, de la familia del discret En Bernat Sant-martí del lloch de la Selva del Camp, qui a 2 de Desembre de 1407, firmà en la Ciutat comtal, àpoca de rebuda ò carta de pago, com a síndich de les Universitats, viles y llochs del Camp, per la qüestió qu'en contra d'elles feya poch temps ha- via intentat la Curia eclesiàstica del Arquebisbat.

Castellet, en fi, l'any 1676 passà a ésser propietat d'En Jau-me Jardí de Tivisa, per part del seu avi, escancellantse l'in-ventari en 19 d'Octubre de 1678.

En nostres dies, les paradisiàques y xamoses terres de Cas-tellet, que'l barranch de Quart enllaça ab les seves tèrboles ay-gues, sens parió, per les clàssiques fruytes: — préssecs y peres tendrals de fama mundial,—pertanyen a diferents particulars.

Y, malgrat la gran distància de Reus, el seu *Territori* que en forma ara part, com un enorme tascó's fica entre'ls termes

municipals de Vilaseca y La Canonja, dextant sense terme per la banda de sol-ixent a Vilaseca y per la de sol-ponent a La Canonja.

Odiós y extrany contrast que la tradicional ignorancia del Centralisme consent y respecta.

AGUSTÍ MARÍA GIBERT.

¡OH CHRIST!...

*¡Oh Christ! Tu que'l món contemples
dessota tos peus malmès,
y veus que de tos exemples
ja'ls homes no'n saben rès,
tórna aquí, que tots els temples
estan plens de mercaders.*

*Tórna a refer exa vida
que ha perdut el gran camí,
com un poltre sense brida
ò una nau sense destí...
Cada home es una mentida,
cada cosa un remolí.*

*La copdicia es la consuetat
de la trista humanitat,
es la fam que la té inquieta
ab daler de condemnat;
no hi hà frau ni malifeta
que continga al afamat.*

*El mal or dexo rompudes
les lleys més dolces del cor
y ab les ilusions perdudes
fa un brevatge pel dolor...
Els trenta diners de Judes
si n'han tret de llevar!..*

*Tot s'encanta y mercadeja,
tot se compra y tot se ven,
de falsetat se rodeja
lo que's diu y lo que's sent,
el que més té més cobeja
ni que siga impiament.*

*Es baldera tota empresa
si no hi hà l'or al costat;
ser feliç vol dir riquesa,
mes que'l preu siga infamat;...
tothom fuig de la pobresa
com d'un Llätzer empestat.*

*L'amor es una rondalla,
es un güento mitgeval;
la pietat una antigalla
que no fa bé ni fa mal...
La gitanada batalla
pel millor lloch del firal.*

*Sols dos castes se partexen
la vida fins a morir;
la casta dels que patexen
y la dels que fan patir...
Y les criatures oexen
sols plorar y malehir.*

*En lo tràmpol que l'emporta
el món no's pot aturar...
¿Es que al cim de cada porta
l'àngel de Deu va signar?
¿O es que té l'ànima morta
de tants llustres de pecar?...*

*¡Oh Christ, tórna, que la vida
està òrfana d'amor,
tórna a dexarla gorida
ab ta veu de Redemptor,
ans que'l cranch de la mentida
li acabi de pudrí'l cor!*

S. TRULLOL Y PLANA.

LA SUPREMA HARMONÍA

— ... Y ara, — que ja sabèu un xich de lo mólt que hi hà per saber d'En Gèm dels àcits, (*) — no estarà de més que us digui lo poch que hi hà per dir de la Francisca de la Lloreda. —

★ ★ ★

La Francisca — que ja s'ha explicat còm y des de quan es coxa, — es cantadora com una calandria y feynera com una aranya.

Treballant distrèu les seves penes y cantant reposa del treball. La coxera no li permet fer móltres coses que faria, móltres feynes propies d'homes que, a pagès, hont els homes no donen l'abast per tot, fan les minyones, y a axò es degut qu'ella, per excepció, un cop llesta dels tràfechs que bonament pot dur a terme, pugui esmersarse en tasques propiament femenines. No pot cavar al hort, ni baxar el berenar dels homes a la vinya, ni atendre les feynes del estable, ni pouar aygua, ni estellar llenya, ni baxar a rentar els còves de roba a la riera... y, en defecte de tot axò, li es donat, un cop endegada l'aviràm y llesta de la cuyna, cusir y tallar y brodar y fer puntes, que hi té — pel dir de la gent — unes mans de fada.

No hi hà fadrina en vigílies de casament que no rebi un present de la Francisca. Qui no una camisa, un llençol, ò un parell de coxineres, ò una tovallola de combregar. Una ofrena que representa hores y hores de fer moure'ls dits agilíssims y gastarse la vista en brodats y randes que són una maravella.

Ella, la Francisca, sab bé prou que no's casarà may, y comprèn millor, — per aytal causa precisament, — tota la solemnitat y transcendencia, tot l'encís y tota la gaubança qu'entranya, qu'hauria d'entranyar rectament pensant, axò d'unes nocces! Ella no vesteix sants, nó, però empolayna y enfloca nuvies ab maternal amor, ab religiosa unció. Y a tal extrém, que, si la dexessin fer, no n'hi hauria cap que no's casés com una vera reyna. Es la seva deria, el séu goig, la seva flaca que tothom li coneix... y que tothom n'abusa.

Y mentres broda, ò cus ò fa randa, vínga rilar! Y, ab tot y ser imméns el séu repertori, primer se li acaben les cançons que la canteral Y es que tot treballant y cantant, el séu pensa-

(*) Vègis «En Gèm dels Àcits» al volum dels *Jochs Florals de Barcelona*, de 1918.

ment s'enlayra, y vola lluny, molt lluny, d'aquesta terra hont s'arroceguen inseparablement el seu còs mutilat y la seva cama de fustal

En aquestes llargues hores de treball y de cant que sempre li semblen curtes — tal són de lleus y voladores, — ab el teler de brodar ò'l coxinet de puntes a la falda, asseguda al peu de la finestra de sa cambra — les grans y buydes y ressonantes cambres de La Lloreda, — de cara a la llum y l'espai sense fronteres, podèu comptar quín consum de cançons, de tots estils, de totes menes!

Per xò, al que vulga fer contenta a la Francisca, no li cal més qu'ensenyarli una cançó. ¡Oh, una «de noval» ¡Ja no cab en pell!

Y rara es, molt rara, la qu'ella no arreplega y ben aprèn a la primera ò segona vegada de sentirla! Y, quan l'ha apresada, no hi hà perill de que l'oblidi!

* * *

Les cançons en boga, les que fan forrolla a ciutat ò a vila, arriben aquí dalt molt retrassades, y quan ja no fan *furor* enlloch, quan arrèu són passades de moda, y... tantdebò que no arribessin may!

Mes, les coses del món van com van y nó com un voldria qu'anessin!

Lo cert es que les cançons arriben y que'ls vehícols de conducció són dos. L'un purament circumstancial y modern: els treballadors de la carretera; l'altre, el que'n diríem tradicional: *les fabricantes*, ò sia les minyones del vehinat ò de les masoveries d'aquests volts, que van a treballar a les fàbriques, a la *colonia* de vora'l riu.

Els treballadors de la carretera ho importen tot, però com que als *peons* bracejant ab la pala ò la puntona no'ls resta buf per rès més, y'ls de la gaveta y la massa y escarpa la donen més per xiular que per cantar vocalisant, resulta que'l més cabal y adequat agent d'importació musical són les *fabricantes*.

Elles van a la colonia ab ous, gallines, viandes y herbes remeyeres, sanitut y força, modestia y sumissió, ignoscencia y senzillesa..... y'n tornen ab bonichs, polvos y potingues que usen d'amagat, males doctriines y consells dolents, odis y pre-

vencions, malicies y exemples d'escàndol. També'n pugen alguna malura traydora... Y, per fi, ne porten les cançons que, generalment, són un'altra mena de malura.

A les primeries d'aquest any, un carreter que, a mig matí, va aturarse a La Lloreda a menjar un tupí de sopes y beure un got de vi calent, reconfortat per l'esmorzar y una ullada de sol que ni feta exprés per arrodonirli'l festí, xiulava, a plè pulmó, mentres posava'l morralet al matxo, un ayre de cançó, nou per la Francisca.

Aquesta se'l ben escoltà, y quan ja'l tingué ben aferrat a la memoria, va dir al minyó:

— Carreter: ¿sembla que hi hà alegria, gracies a Deu?

— Més que no pas diners, minyona. —

Ella s'hi acostà més, catatrich-catatrach, arrocegant la cama de fusta.

— ¡Sembla que'n sabèu de noves! ¿Què era, axò que xiulaveu?

— ¿Què volèu dir?

— ¡Axò que xiulaveu suara! —

El minyó mirà enlayre, per fer memoria.

Al cap d'un instant, interrogà:

— ¿Axò? — y repetí, xiulant, una passada.

— ¡Sí, axò! — féu la coxa, contenta com un picarol. — ¡Es mólt bonica aquesta cosa! ¿D'hont l'heu apresat? —

El carreter, alçantse la gorra y gratantse'l cap, tot ab una sola mà, va fer:

— No us ho sabría pas dir, pubilla. Carreteres amunt y avall, tot s'arreplega... Me sembla qu'axò ho cantaven a Suria... —

Y, repensantse, corretgí:

— O a Cardona... —

Y, més en dubte cada cop, tornà a rectificar:

— O a La Flahuta... Estich que a La Flahuta...

— ¿Y còm se'n diu d'axò?

— ¡Ara sí que m'heu ben hagut! ¡No sabría pas dirvosho! —

La coxeta s'atansà encara més:

— ¿Ni la lletra? ¿No'n sabrieu pas la lletra?

— ¡Tampoch! Però... ¡vaja! prou que n'hi dèu haver el romanso d'axò. —

La Francisca ovirà un raig de llum.

— ¿Volèu dir?

— ¡Prou! Si volèu, el mes entrant, bé prou qu'us el pujaré, si hi penso.

— ¡Sí, home! ¡Mirèu de pensarhi! —

Y no cal dir que li donà's dèu cèntims pel romanso, que no va cobrarli les sopes ni'l vi, qu'amanyagà ab la palma de la mà les anques del matxo, y que, després de dirli més de trenta vegades «Pensèuhi, eh?», el va acompanyar ab la mirada fins que'l carro se va haver ben emboscat.

La tonada, prou l'havía pescada, però, ¡la lletra!... ¿¡Què devía dir la lletra!

Y va passar el mes, y'n va passar un altre, y'l carreterot no va acostarse per La Lloreda, ni cosa que s'hi assemblés!

Y la Francisca, cada cop més, tenia ficada al cap aquella tonada que la obsedía d'una manera, més que perfidiosa, insuportable. Se despertava ab aquella melodia clavada al cervell per tot el dia, y quan dormía, dormía incompletament; dormía de còs y de cervell, — dormía també al costat del llit la cama de fusta, — mes no dormía de les orelles en les quals ressonava com una non-non contraproduhent, com un cant d'insomni, aquell ayre gansoner y obsessionant del xiulet del carreter.

Y ¡no saberne la lletra! Aquella que — per força! — havia de completar y arrodonir el meravellós encís de la música, engrandintlo incomparablement! La música de per sí, sempre, generalment, ja era per la Francisca una gran cosa, mes les paraules, la lletra, les considerava com la vera font de la música, l'impuls sens el qual may el doll d'harmonia hauria brollat.

¡Y ella no atinava a posarnhi de lletra! No n'hi encaxava cap de les innombrables que sabíal Y del *la-ri-ru-ra* passava al *ta-ra-ri-ra*, y... ¡rés! Per més que canturrejava ab totes les combinacions monossílábiques possibles, la cançó, l'obsessionant cançó del traginer, no reexía completa.

¡Calía obtenir la lletra, la vera lletra, fos com fos!

¡Y, tan dolça, tan insinuant, tan amanyaganta y prometedora com ella se la pensaval

* * *

Talment com els homes a l'era de la Rectoria al exir de missa, les fadrines d'Oratjol — a falta de mercat — tenen els seus col·lotges a la font quan baxen a omplenarhi cantis y fer-rades.

Allí, a l'ombra dels eurons y romagueres, es hont fan barata de noves y hont se retrèu tot lo que hi hà per retreure. Allí es també hont s'estrenen les cançons qu'importen les fabricantes.

Mes, ¡ay! que la Francisca de La Lloreda no hi pot anar may a la font per mor de la coxera, que sinó, malgrat la llunyarria y no necessitar l'aygua de la font d'Oratjol per rès, més de quatre vegades hi comparexeria, no més que per cantar ab totes les altres!

¡Prou que hi pensava ellal

— ¡Les del vehinat deuen saberla pú la cançó del carreter! ¡No pot ser que, a la font, una ò altra, no'n dongués rahó! —

Llevat de la Francisca de La Lloreda, la més cantadora de totes les minyones de la rodalia, es la Marieta de cà'l Oriol.

— ¡La Marieta dèu saberla pú, aquella tonadal —

Y, resoluta, ab un pretext, l'envià a cercar.

— Mira, Gèm: el dia que vegis a la Marieta de la facina, dígalí que vinga que l'hay de veure de precis, Que vinga, que no se'n penedirà. —

En Gèm complí fidelment. Y un diumenge al matí, sortint de missa major, la Marieta comparegué a La Lloreda.

Les dònes tenen rahons per tot y a la Francisca no n'hi faltaren pas per justificar la caminada qu'havía fet fer a la fabricanta.

Quan li semblà que venia a tom, va fer:

— ¿Y de cançons, què cantèu, a la fràbica, de nou? —

La Marieta la posà al corrent de les darreres novetats. L'ay-re del carreter, per xò, no sortia.

— Escólta: ¿y una que fa axís? — y la Francisca li taral·lejà la cançó que tant l'intrigava. La Marieta — ¡quín'altra calandrial — va enténdreta desseguida y's posà a ferli *duo*.

— ¡Justal ¡Aquestal ¡Axò mateix! —

La seva alegria era esclatant.

— ¿Y la lletra? ¿La lletra? — interrogà ab ansietat.

— ¡Ah, no sé! ¡Es una cosa molt carrinclona, ja t'ho diré! —

¡Ni que li haguessin tirat una galleda d'aygua fredal... Mes, no trigà a revenirse:

— ¿Y no sabs ningú que la sàpiga?

— ¡Prou! ¡Qualsevol! Però, ja't dich: no es rès que matil

— Donchs, mira, Marieta; m'has de fer un favor: te l'has de fer dir y te l'has d'apuntar, la lletra. Jo ja faré venir En Gèm a la facina a cercarla. ¿M'ho faràs?

La Marieta li va prometre.

— ¿Y no te'n recordes gota, gota? —

La fabricant s'arronsà d'espalles:

— Ja't dich, noya: ¡com que no es rès que matil

— ¿Però, me l'apuntaràs, nó?

— Sí, dona. ¡No passis ansial —

La Marieta se'n va entornar a casa seva carregada de fruyta y de llegums, y ab una cistelleta ab divuyt ous triats per el covador d'una gallina que se li havia allocat.

Pel camí, se deya:

— ¡Y aral! ¡Què li ha agafat, ab mi, a la Quica? —

Allò que tenia encisada a la Francisca y que per ella era considerat la més alta expressió de la sentimentalitat musical, la suma melodia, l'harmonia infinida, no era, — lector, — altra cosa qu'una vil tonada de couplet, cançó ò ball de cafè-concert ò escenari de *cine*, gangosa y dormilega, d'allò tan enganxadís a l'orella y que — segons a quí, — desseguida se li fa odiós, irritant, insofrible...

Un tango, ò dança, ò cant, — no hi sóch pèrit per afinar y precisar més, — d'axò qu'ab el nom y etiqueta d'argentí ho va empudegar tot molt temps seguit, en una d'aquestes rauxes de mal gust que periòdicament invadexen al públich.

En quant a la lletra... mes, no precipitem els fets!

En Gèm, després de dues ó tres vegades d'haversen descuydat, — per culpa dels *Ácits*, com es de suposar, — motivant cada cop una forta contrarietat a la Francisca, va passar,

a la fi, per la facina y comparegué a La Lloreda, ab un paper ab molts doblechs que la Marieta li havia entregat, tot dihentli:

— Mira, ja no sé com no l'hay perdut cinquanta vegades, de tant durlo al damunt. Dígali a la Quica que no me n'han sabut dictar més troç, però que per cantar ja n'hi hà prou, per que sempre es igol. —

La Francisca, sens fer gayre esment de ses explicacions, va arreballar, més que pendre, el paperet que li duya'l cambrer.

— ¡A la fil — Y va fer fer un gran surt.

* * *

El manuscrit — autògraf de la fabricant que hi havia suhat la gota mortal y acabat la paciència fentlo, — creyèu que era una cosa endiestrada, una restellera de pals y ganxos y travessers y anelles qu'esdevenia un geroglífich indesxifrable.

Mes, ab perfidia, tot anava sortint, y, la Francisca, axís que treya l'entrellat d'una estrofa, l'aplicava a la música y's sentia triomfalment satisfeta.

Quan topava ab alguna dificultat insuperable per ella, demanava quart y ajuda a n'En Gèm.

— Tu, Gèm: ¿què diu axò? —

En Gèm, — que tenia'ls àcits molt forts, — no n'encertava ni una, ab gran pesar de la coxa.

Hi havia un passatge — y un passatge capital — que no feya sentit, que no podia ser.

— Tu, Gèm: ¿què vol dir *un gancho*?

— ¿Un ganxo?

— Sí, *un gancho*.

— ¿Un ganxo? Una cosa de ferro... ¿Què't diré jo!

— ¡Nó, home, nó! ¡Ja sé què es un ganxo! Però, no pot ser; mira... — Y li mostrava'l paper.

«Yo soy arquentina
y bibo entre floras
al lado de un gancho
que me abla de moras.»

En Gèm mirava y remirava'l paper, a tòrt y a través, mes els àcits — ¡els malèfichs àcits! — no li dexaven atinar ab el *buid*.

La coxa, ja les suplia moltes de les errades. Ja ho veyia que allò volia dir *Argentina*. Era ben clar qu'havia de dir *flores y amores*... Però, ¡*ganchol*!... ¿Què volia dir *gancho*?

Y lo pitjor, era que'l *gancho* devia ser cosa primordial, per quant la rescobla, ò *estribillo*, ò fi forçat de cada estrofa, sempre feya:

¡Qué dulce es la vida
al lado de un *gancho*!

¡No hi va haver remey!

¡No'n va poguer sortir!

En Gèm, si no haguessin sigut els àcits, — enlletrat com era, prou que hi hauria atinat a fer una *u* de la ditxosa *n*!

¡En aquest món, qui no s'aconsola es per que no voll

Y, malgrat l'enigma, la Francisca de La Lloreda restà ben contenta un cop en possessió de la sospirada lletra del ayre del carreter.

¡Un *ganchol*! No sabia lo que fos, mes, a soles, se'n féu una figuració que la satisfés. Al cap y a la fi, les paraules són una convenció. Y un *gancho*, per ella, fou, d'allavors endavant, un home ideal, ardent y enamorat, plè de sanitut y sedent de caricies; una mena de Gèm abans d'atacarlo'ls àcits, quan, destrat en mà, seguia selves y boscuries, arranant pinedes y alzinars y abetoses, emprendor, valent y decidit, arrogant y adorable, ab una font d'amor, oculta al pit, que li traspuava en la mirada.

Y, cada cop més emprendada de la cançó, de la preciosa troballa, la cantava, la cantava d'un cap de dia al altre, sense parar, sens may cansarsen, trobanti sempre nous encisos y tendreses sorprenentes.

En ales d'aquella cançó, hi enviava tota la seva ànima plena de joventut, tot el seu esperit cansat de reclusió en son còs d'invalida!

Y volava, volava enllà,..... tan enllà, que fins s'oblidava de cantar, y al estroncarse la cançó no se li aturava'l vol fantàstich.

¡Qué dulce es la vida
al lado de un *gancho*!

Finava la cançó en sos llavis com la cantarella del fontinyol mimva, a vegades, damunt la roca còncava que li fa de pica; mes la pica es plena y la dèu brolla igualment... Talment s'estroncava son cant, mes el doll de son cor seguia rajant, amarantla, ubriagantla de dolçors, en son estàtic encís.

Y romanía absorta, darrera la finestra, ab el teler de brodar a la falda, els còlzers damunt del teler, la barba y galtes entre les mans, y l'esguart perdut en l'immensitat del espay...

Fins qu'una falzia, — sospesa en l'ayre un instant, alioberta, com si anés a caure a plom, — llençava un xiscle, cуетjava, y reprenia'l vol, vertiginós, ziczaguejant, fendint l'espai graciós y rauda, y'l séu xiscle, — al qual sempre'n responia un altre cel amunt, — la feya revenir del séu encantament.

— ¡Ay, que sóch Paulal —

Y tornava a enfilat l'agulla, y a posarse'l didal, y a tivar el teler.

¿Per hont havia volat el séu pensament tot aquell temps?

¡Lluny! ¡Mólt lluny! Per un país ideal, desbordant de flors, ubèrrim de fruyts, tot placideses y serenitats, hont no arribava ni'l poder dels àcits; hont no hi havia mals, ni esguerrats, ni cames de fusta; hont s'hi oía perpètuament una música captivadora fins a la somnolencia, com la d'un *acordeyón* llunyà tocat, en el silenci d'una nit estelada, per mà d'un àngel; hont la vida, immortal, s'escorria indefinidament, rica de llums, sadolla de flayres; hont ella — la Francisca de la Lloreda, «la coxa», — era feliça, feliça igual que tothom, sense rès — ja la fil — que la diferenciés ni la desmerexés dels altres.....

Ella, — la proscripita del chor de la font, — també tenia la seva música... Ella, — la impedita, — també dançava'l *tango* argentí, que no sabia lo qu'era...

Per ella també, la vida era dolça...

Ella també era feliça, feliça,... *¡al lado de un ganchol*

..... Y les falzies xisclaven, xisclaven, cridantse l'una a l'altra!

EDUART GIRBAL JAUME.

UN CANT MONTSERRATÍ D'EN MARAGALL

A conseqüència de la nota que ab aquest títol publicà Mossèn Jaume Collell en lo número 28 d'aquesta Revista acompanyant la carta y versos d'En Maragall, ha rebut la següent carta d'Olot que'ns comunica y que insertem ab lo major gust.

Respectable senyor: En la Revista CATALANA acabo de llegir el vostre escrit «Un cant Montserratí d'En Maragall».

Com que'm penso poder aclarir un dubte que vostè exposa, he determinat escriureli per indicarli tot lo que sobres tal assumto sàpiga.

El cant *Montserrat*, lletra d'En Maragall y canonge Collell ab música del mestre Giró (e. p. d.), qui fou un bon amich nostre, es de les obres que va cantar el nostre Orfeó en el dia de sa inauguració, diada de Santa Cecília del any 1914, y que sempre ha posat en Programa quan s'ha tractat d'un acte solemne. L'única volta que'l mestre Giró pogué oír sa obra, segons son arreglo definitiu, ò sia a veus mixtes, va ésser en una audició que donà l'Orfeó Popular Olotí, uns quatre mesos abans de finir el Mestre. Jo no sabia qu'assistís En Giró al Concert, y al acabar la nostra tasca, va venir a donarme les gracies, deya ell, per la satisfacció que li havia proporcionat poguer oír el séu «Montserrat», cosa que li succehía per primera vegada.

El «Montserrat» fou escrit de primer entuvi per chor de veus d'homes, però després, haventli demanat l'Institut Olotí, l'arranjà per chor mixte y aquest es el que nosaltres cantem.

El mestre Giró, per demostrarme lo content qu'havia quedat de l'audició, me va donar la propietat y exclusiva de poguer cantar sa obra, cosa que faria confirmar a sa mort per sa germana, però potser la mort el sorprengué y aquesta autorisació no ha vingut.

Referent a lo que diu vostè que podria arreglarse aquest cant sense'l *respost*, jo crech que nó, car el mestre Giró sembla com si'l fes servir de moment culminant, per quant la frase culminant de més brahó es, sens cap dubte, la que té per lletra *qu'una terra ab sanch d'hèroes regada*, ahont l'espirit català dona fè de vida de sa independència harmonisant ab vigoria un troç de la *Marxa Real* que canta una veu mitja.

Demanant dispensa per la molestia que li hauré ocasionat al ferli llegir la meva carta, me poso incondicionalment a sa disposició en tot lo que puga oferirseli respecte al cant *Montserrat* y en tota altra cosa.

De vostè aff. s. s.

FÈLIX FARRÓ, PBRE.

PER LA SERRA

*Al bell cim de la montanya
hi han dos roures abraçats;
l'un florit y plè de vida,
l'altre mort d'un cop de llamp.
Un estol de cabres blanques
pastureja pels voltants
y allà enllà la barretina
del pastó', com pich de sanch,
se destaca en l'arrancada
de la Creu de Matagalls...*

*— Traginer, prenèu la paga
y entornèusen cap avall. —*

*Exa fulla de la vida
llegir a soles me plau...
Si entre vels de boyra baxa
mon amor us surt al pàs,
li dirèu qu'al clar de lluna
baxaré ab el cor més gran.*

EVELI DORIA.

LA NEVADA

*Espay marmori, gris-fosch-perla, ens volta
y'l disch del Sol s'esfuma en espès vel;
ni l'alè d'un respir de la natura
se sent en l'ambient tebi en terra y cel.*

*¡Instants solemnials! L'esguart del home
se clava al infinit misteriós
y eucarísticament, ab pausa... baxa
l'albi ruxim que al tocà'l sol ja es fos.*

*Com papalló morent, cayent blanqueja
el precursor del borralló esponjós
enterbolint glaçades llunyanies
y'l proper horisó tornant borrós.*

*Torrent de borrallons, grans, cotonosos,
cau silenciós a plom, sotil urdint
el puríssim mantell en plans y serres
que dolçament la terra va cobrint.*

*Y borrat tot color a la mirada
qu'estàtica frueix davant la neu,
la impuresa del món veu soterrada
sota l'ermini, vesta del bon Deu.*

*¡Oh la puresa de les neus eternes,
blancor immaculada, còm m'atraul
Es la bandera sempre desplegada
qu'oneja al Univers: ella es la Pau.*

JOAQUIM MONER.

Puigcerdà, Octubre 1918.

(Continuació)

Però com a n'aquesta major llibertat d'acció y de categoria professional no acompanyaven proporcionalment altres ventatges y, per contra, les necessitats d'En Nonat no disminuïen, sinó que s'agudisaven, per virtut de les circumstancies, l'ex-hospicià començava a sofrir ben sovint un suplici de Tàntal. Si de primer s'havia acontentat senzillament ab lo que relluhia, ab lo que feya pampallugues, temps hà qu'havia perdut lo gust del *plaqué* y de les pedres falses, temps hà que's donava compte de la selvatgeria ignoscent que demostrava l'anar carregat de bisuteria cridanera y, en conseqüència, envejava més y més a cada moment los metalls de lley y les gemmes veritables, les coses bones y les mil y una futeses cares qu'estaven escampades arrèu de la ciutat, però lluny — y tan lluny! — del seu abast, del seu modest sòu d'obrer. Per que'l senyor Ramoneda era extremadament gasiva, ab una gasivaría hipòcrita y sornaguera que s'emmantellava, per millor amagar-se, en una estudiada distracció y no menys estudiada austeritat. En tota cosa ò ocasió, si podia passar ab tres no donava may quatre espontàniament; y admetia y regraciava qualsevol servey ò vàlua extraordinaris, com si fossin los més corrents y naturals, a fi de no tenir que donàrlosli premi extraordinari també. Per axò, una de les coses que desseguit li havien cridat l'atenció y havia sigut part principalíssima en la deferencia que li mostrava, era la poca tirada d'En Nonat a demanar. S'hauria dit que's tractava d'un potentat, d'un nou Lluís Setzè que treballava per amor al art, sens intent ni necessitat de utilitzar lo fruyt de son treball ni pensar en l'almoyna vergonyant de cap propina. Y per si un jorn cambiaven les coses y's dexondien exigencies, lo principal se reservava y mentrestant fruïa recatadament, sens donarho a entendre, de les positives economies y no petits beneficis que li proporcionava son novell inspector. Aquest se donava perfecte compte de tot, però desdenyava posarhi esmena. No tenia ell l'avidesa miserable del captayre, que va a trompades per un cèntim caygut a l'acera, sinó l'orgull olímpich y despreocupat del malversador de mena qu'esquina per un punt l'únich bitllet que té a la butxaca ò que pren allà hont lo troba lo que li fa falla; y donava son esforç y son enginy pròdigament, sens dignarse regatejar, a n'aquell home malaltic y antipàtic al qui aborria y menyspreuava, també en desmesura.

* * *

Com a l'hora deguda no hagués arribat el Senyoret y En Rovira sapigués qu'havia anat a Barcelona, per l'afer d'uns blindatges especials qu'estudiaven y que potser l'ocuparia llarga estona, féu posar lo dinar a taula y un cop llestos de menjar, ell se'n anà al obrador y la Pepita, ab son rutinarisme inalterable, a tocar el piano. La Carmeta trastejava per la cuyna, com de costum y també, com de costum, l'Octavio jugava a la porta del carrer. Era un jorn xafogossíssim y'l sol se desplomava, abrusador, dintre aquella corregada urbana, hont terra y pedres picaven, al contacte, igualment que manxiules. Serien cap a tres hores quan En Nonat tombà'l cantó. El nen, al vèurel, l'anà a rebre, corrent, ab los braços extesos. En Nonat li somrigué d'un troç lluny y quan lo tingué a dos passos li allargà instintivament una mà; mes, com al agafarli, el nen notés una extranyesa, un quelcom d'extraordinari, se'l mirà tot sorprès, ab sos grans ulls esmortuhidets. La mà d'En Nonat, no s'havia allargat extesa, com d'habitut, sinó a puny clos, per que aguantava un bastó. Les criatures són terriblement observadores y s'adonen de tot: En Nonat no'n duya may, de bastó y'l nen, aleshores, havia estat colpit per la novetat.

— ¡Manoy! Quin bastó tan bonich, cenyó Nonat... —

En Nonat frunci les celles.

— ¿Quan ce l'ha compat?

— Aquest matí, — féu secament lo cerraller.

— Paxò, que yo no l'havia vist may... ¿Me'l dexe pottà? —

Va dexarli sens protesta, però de mala gana. Era un bastó ab la virolla ja esmolada y puny d'argent, a clapes patinat ab ombres de colrament y a clapes pulimentat y lluhent pel refrech de les mans. Dues figures nues y espaumòdicament enroscades l'una ab l'altra formaven la crossa. L'orfebre qu'havia concebut y executat aquella parella havia fet un prodigi. La dòna — una nimfa, — vinclada en arch cap enrera y tota escabellada, se substreya violentment a la brètol carícia del faune que, clavat sobre son pit y subjectantla ferotgement pels braços, li buscava ab àvida follia'ls llavis. La estructura y'l modelat d'aquella ardida miniatura tenien una justesa y vigor notables, però lo més perfecte, per sa acabada expressió, eren les testes. La de la dòna revelava l'angoxa irritada y protestaria d'una sorpresa desagradable, y, entre les banyetes incipients y l'insipient barba de boch, se projectava tensament cap

a sa presa, tota la turbulencia mofeta y pipellejant de la luxuria dionissíaca.

En Nonat havia vist per primera volta aquell bastó en el tramvia, quan baxava cap a Barcelona, a darrera hora del matí. Un senyor alt y ben plantat, ab llarch jaqué y pantaló grisos, polaynes blanques y ulleres, — un extranger, sens cap dubte, — lo tenia entre cames. L'extranger llegia ab gran atenció un diari, també extranger. Cap a mig Passeig de Gracia, pujà un altre senyor y al reparar en lo llegidor, llençà una exclamació y li tocà l'espatlla. Se saludaren, seyentse costat per costat. Ocupaven lo banquet més pròxim a la plataforma del darrera, banda dreta; En Nonat ocupava, sol, lo corresponent de la part oposada. L'extranger de les ulleres ensenyà al altre quelcom del periòdich que llegia, després volgué ensenyarli quelcom més d'un'altra plana y, al obrirlo, com lo paper se li entrebanqués ab la crossa del bastó, posà aquest en l'àngol del banquet d'enfront seu. A son torn, lo segon extranger se tragué de la butxaca altre periòdich y's posaren a confrontar passatges, entaulant a mitja veu una vivacíssima discussió, que no logrà estroncar lo pujar y baxar de la gent ni la parada del cobrador. En Nonat, sempre sol en son banquet, se'ls mirava ab curiositat. A la Plaça de Catalunya baxaren los dos extrangers discutint encar y discutint encar s'encaminaren cap a un d'aquells cafès engarlandats de taules, voltades, en aquella hora, d'una enorme gernació d'homes. En Nonat passà allavors a l'altra banda y agafà senzillament lo bastó oblidat. Al cap d'un minut, a la parada fixa, també ell baxà, travessà llestament la Rambla y com tenia qu'anar cap al Passeig de Colom, prengué'l tramvia del carrer de Corts que pujava, per fer la volta al revés...

Mentres En Nonat dinà, el nen va ferli companyia, xerrotejant pels seus entorns. Era tot reposat, en tot parava atenció y enrahonava com un home.

— M'agada molt aquezt bastó, cenyó Nonat... Quan ceré gan el papa me'n comparà un... — Y tota l'estona que l'obrer estigué a taula, la criatura no s'ocupà més que del bastó.

En Nonat se posà fosch. Tantmateix era ben desagradable estar ab coneguts, ab persones ab les quals no's pogués prescindir de certs miraments. S'axecà de taula impacient y ab lo nen penjat a la mà, exí a la porta del carrer.

(Continuarà).

FOLKLORE

EL FRARE Y'L CARBONER

(Rondalla)

VEUSAQUÍ qu'una vegada un frare's passejava tot pensatiu per un caminal que de montanya anava a vila, passant pel monestir a que ell pertenyia, quan acertà a passar un carboner, qui li digué:

— Y donchs, Pare, ¿què fem tan pensatiu?

— Fa molts dies qu'estich pensant en una cosa que no me la puch explicar y no'm dexe dormir ni de nit ni de dia; — féu el frare.

— Expliquèuse, Pare, que potser jo trobaré la solució.

— ¡Càl — féu el frare, remonent el cap a dreta y esquerra. —

¡Com jo no l'he trobada ab tant rumiar!

— A voltes ho trob qui menys ho busca. —

Y tant y tant insistí'l carboner, que'l frare li digué:

— Donchs bé, estava pensant en lo misteri de la Santíssima Trinitat. —

Està clar que no se'l deu poguer explicar, com qu'es un misteri! però jo li'n daré un símbol per posarlo més de clar. Y prenent l'hàbit del frare y fentne tres doblechs, li digué:

— ¿Veu? Aquests doblechs tots són diferents, ò sia: són tres doblechs que cada un es hàbit y junts formen l'hàbit. —

El frare s'allunyà tot mocat per la lliçó que d'un simple carboner havia rebut.

C. G. y P.

FET QUE S'ATRIBUHEIX AL RECTOR DE VALLFOGONA

DESITJANT, el senyor Rector de Vallfogona, economisar l'oli, cosa que tant derrotxava sa majordòna, anà un dia a la cuina, ans qu'ella amanís l'enciam y agafant lo citrell del oli, li digué:

— D'avuy en avant, en tots los amanits, no més hi tiraràs un raig d'oli al temps de dir «tiru-liru.» —

La majordòna ho féu axí, ab la única diferencia de que quan amanía'l plat del senyor Rector feya un «tiru-liru» molt curt, mes al amanir el seu feya un «tiruu-liiru» més llarch qu'un dia sense pà.

Axí, ab astucia, fou burlada l'astucia del senyor Rector de Vallfogona.

C. G. y P.

NOTES D'ARXIU

PRECAUCIONS EN TEMPS DE PESTE

RESULTA d'actualitat el conèixer les mides preventives qu'antigament adoptaven els poblats de Catalunya davant el perill d'una pestilència.

Al any 1557 — per no citar-ne altres de la mateixa centuria — va haverhi gran alarma en el present Principat per l'aparició d'una enfermetat sospitosa de peste.

Els consellers d'Igualada, reunits el 24 d'Octubre, prengueren series determinacions *per fugir y evitar lo perill de contagio de pestilencia*. Inclòs fins enviaren un propi a Barcelona ab una carta, per tal d'averiguar si allí hi havien atacats. En 29 d'aquell mes contestaren els prohoms barcelonins, dihent: «... *en la gran ciutat ha molt bona sanitat sens suspicio alguna de pestilencia ni altre mal contagios...*» però recomanant molt als igualadins la guarda y custòdia de la vila, les Autoritats de la qual van situarse en son degut lloch, puix en 12 de Novembre d'aquell any lo Consell prengué determinacions com les que segueixen:

«*Attenents cerca la custodia y guarda dels portals y de les persones y commerços de dita vila a instancia de les ordinacions y provisions de sobre fetes, ordenaren que de diumenge enlla no stigue ubert sino un portal, e que dita guarda sia repartida en tres portals, so es vuyt dies lo de odena y vuyt dies apres lo den bergada o rovi-res y vuyt dies lo del llervador, y ques comense fer axi despres de ma que sera diumenge, e que la guarda sie feta per un prom de consell cada dia, o un eclesiastich, per lo que los senyors de preveres voluntariament si son offerits y que desta hora en avant nos deix entrar roba alguna de quisculla que sie, que primer no hage purgat ben lluny de dita vila per XXX dies, com es de costum en semblant temps.*»

«*Item que atles que en la vila de martorell y ja en la ciutat de barchna se te certitut ques fan y crexen moviments de mal de pestilencia, lo que Deu per sa clemencia vulle remediar y a nosaltres guardar, que lo comerci y.... sie llevada de tal manera que de XXI del pnt. mes en avant ninguns treginers ni altres persones de dita vila no vagen a la dita ciutat, e si u fan, que no puguén esser recollits ni entrar en dita vila que no hagen purgat XXX dies.*»

«*Item que sien dons y assignats XV dies del dia pnt. en avant comptadors a tots los fills de vila y altres de barchna que vinguen y's recullen en dita vila, altrament que no puguén esser recollits sino feta la dita purgacio.*»

«*Item que sie feta crida que al punt de les set hores de vespre tothom sie recollit, altrament que no sie ubert ni pugue entrar dempres de tocada dita hora, y de mati los portalers y guardias no hagen de obrir dit portal fins dades be cinch hores.*»

«*Item que sie pregat als senyors de preveres del clero de la pnt. sgleia que la missa de les animes se digue y's celebre cada dia a punta dalba, per lo que conve axi al be comu y devocio de les persones*

que van a treballar y a la necessitat del temps concurrent y tambe ques digue la passio del divendres sanct cascun dia acabada la missa major, assenyaland alguns balallades poques de campana y ques perceveren de fer com se fan pregaries y altres devocions que mes los apparie pera que nre. senyor Deu per sa gran misericordia y merce nos vulle conservar del flagell que esta apparellat sobre la terra per pecats del poble, y tambe que les misses desdara se diguessen unes apres altres, per trobarhi tothom missa y nos diguen totes iniustes.»

GABRIEL CASTELLÀ.

Arx. Mun. d'Igualada, — Registre del any 1557.

EPIDEMIA DE 1652

ELS cònsols de Solsona'l 17 d'Agost d'aquest any enviaren un propi a Cervera ab medecines, y a la creu d'En Carabassa li exiren set homes qui'l robaren prenentli tot, fins les medecines, «cosa juoida y escandalosa», y'ls pahers de Cervera, havent mitjançat altres lletres, escrigueren als cònsols de Solsona la que segueix:

«Molt Maghs. y Il. Sors. = Ab la que auem rebuda de 15 del corrent mes nos som molt alegrats que lo contagi aigi obrat poch en eixa Ciutat com per sa diuina misericordia vulle alsar la ma de son rigor y sen tingue per content que sert tota esta vila damane la pena y trebal que eixa Ciutat pot patir v.^o m. nos manen ab tot lo quels convingue que ab tota puntualitat los assistirem. = Lo Purificador que demanen per netejar les cases infectes partira diumenge o diluns primer vinent per exa Ciutat que esta acabant de purificar lo espital y axi nos apromes anira ell ab tres de altres que tots y an menester ab caualcadures per aportar la roba y traure les jmmundicies de les cases. — Mestre Jaques qui es lamo, li donave esta vila vuitanta lliures cada mes y la vida — y als fadrins trenta lliures cada mes cada .v. y la vida — en dit preu nos an promes aniran aservir exa Ciutat — ados caualcadures que treballauen li auem donat vint reals cada dia y la vida so es deu per cada — vna — lo quels podem assegurar es que m. Jaques es ome molt fiat y ques precie de fer be son ofici seguintli la veta del que ab poch dies li conexeran. ell los dira lo demes an de ordenar per assistirli ab sa compania y en lo que mes los convingue nos manen auisar Deu nos. sr. los g.^e yls prospere ab molta salut Cera. a 16 de Noembre 1652. = Los Pahes dela Vila de Ceruera».

Per la copia:

J. SERRA Y VILARÓ.

(Arx. Mun. de Solsona, plech 88, números 23 y 24).

DE LA LLENGUA

SE us presenta una noya, molt modoseta, axò sí, y us diu:

— Dispènsi: ¿que'm podria proporcionar unes quantes invitacions pels Jochs Florals?

— Ay, filla, que quasi no me'n queden! però, t'inga: aquí'n té un parell.

— *Mercès!* —

Y se'n va tan contenta d'aquestes *gracies* com de les invitacions obtingudes. Podèu contar qu'es una alumna de la Escola tal del Districte tants.

Un jovenet qu'ab altres companys prepara una fulla mensual:

— Voldriem copiar uns versos de vostè, y venfa a veure si m'*autoritza*...

— Per traduhirlos? sí, home, sí; no m'agradarà poch arribar a Bulgaria! —

Lo pobre minyó's queda sense saber de què li parlen.

Aturèu al metge conegut, quan surt de casa d'un amich, per preguntarli com segueix el malalt; y us fa:

— Càl no té rès; es una cosa molt *lleu*... El qu'està *greu* es son germà.

— Home, sí que'm sab *greu*! —

Y ho dihèu tant per la gravetat del malalt com per la facilitat ab que'l metge s'ha encomanat... nó la gripia, l'altra passa: el català de certs periòdichs.

Diàlechs axís n'hem sentit ja alguns y confirmen el perill que són per el nostre idioma'ls atreviments de certa gent que vol fer de mestra y no sab de què se les heu, però que té periòdichs hont estampar tots els despropòsits que se li ocorren. La lletra de motllo dóna prestigi a les invencions de la seva ignorancia, y'ls ignocents les admeten com article de fè y van pel món repetintles, ficantles en la conversa, y fent riure a la gent de sentit comú.

Quíns mestres ens han sortit, Deu meu, que ni per estudiar servexen!

Y quíns dexebles tan inconscients! quín zel tan malaguanyat!

AMADOR.

Llibres

EL ARTE DRAMÁTICO EN EL RESURGIR DE CATALUÑA, per Francisco Curet.

La casa editorial «Minerva» ha publicat aquesta, per molts conceptes notabilíssima obra d'En Curet, y *Vox populi* que l'ha llegida ab delectança de cap a peus — cosa que no hauràn fet segurament molts crítics dels rotatius — se condol amargament de no poguer extendres al comentarla, tal y com se mereix.

En Curet qu'escrui fàcil y vigorosament el castellà, se'ns revela en *El arte dramático en el resurgir de Cataluña* com un autor documentadíssim, reflexiu y penetrant. Cap prejudici, cap moda, cap mania delmen son clar criteri, reposat y ample. Ens agrada més en els cops d'ull de conjunt qu'en els detalls, sintetisa millor que no pas analisa, es més un comentarista intel·ligent y erudit qu'un crític.

Per xò, del llibre que comentèm, *Vox populi* no dubta en calificar la primera part superior a la segona. La proximitat de les figures qu'estudia en aquesta última, les afeccions personals potser, li desdibuxen a voltes el treball malgrat y volguerlo mantenir en una esfera d'alta imparcialitat, que no's desment, es cert, però... però... qu'esfuma l'impresió del lector... Estèm segurs de qu'En Curet, en certs passatges que's referexen a autors novíssims,

s'ha esforçat en contenir-se ò en prodigarse.

Y no s'interpreti a censura lo que no es més qu'una observació, per que may *Vox populi* voldria que'l lector pogués creure que l'obra d'En Curet es tendenciosa. Rès d'axò. En Curet demostra tenir una perfecta idea de lo qu'es l'art escènich y, per tant, al judicar teatralment els autors y llurs obres ho fa sempre baix aquest punt de vista.

Es molt de remarcar en *El arte dramático en el resurgir de Cataluña*, com ja hem dit, la manca de prejudicis del autor, jove encara, qu'apareix format, robusta y conscientment, sense snobismes, decadencies, ni cebes. Ell sent el teatre, creu en el teatre y deù pensar qu'en el teatre qui té sempre rahó es el públich. Les obres teatrals són pel públich que les va a veure y axò no vol pas dir que l'autor hagi de baxar al nivell dels que l'escolten, però sí qu'ha de ferse entendre des del pati a les grades; creu que'l teatre es una cosa viva y nacional y per lo tant censura als que maten la obra teatral gelantli'l cor ab un llenguatge literari ò desnaturalisantlo ab exotismes. Llegíu lo que segueix:

«Los jóvenes autores catalanes debían esmerarse en superar lo hecho por sus antecesores; redimir nuestra literatura de todo empirismo; no dejar pliegue alguno de nuestra personalidad nacional que no fuese observado y puesto al palenque de la discusión o sobre la mesa anatómica. Nada de fronteras espi-

rituales; nada de «chauvinismos», adadores en principio para nuestro orgullo patriótico, pero ridículos y contraproducentes en definitiva; la patria abierta a los aires del mundo y sensible a las palpitaciones de la humanidad. Pero todo esto a condición de que no nos limitemos a la copia, a representar el papel de papagayos y no nos embebecamos como «isidros» en la contemplación de los cromos de un catálogo procedente de París, Londres o Berlín.

»El analfabetismo es un mal, una deshonra, un signo de inferioridad. Pero el saber leer sin dar sentido a las palabras ni aplicar éstas al servicio de nuestras necesidades espirituales, es algo estéril que puede apellidarse la pedantería de la ignorancia. Es mil veces preferible la expresión ingenua, sincera, brutal, de un hombre inculto, pero fuerte y rico en sensibilidad, que la mediocridad en equilibrio o el alarde de conocimientos superficiales o incompletos.»

Perfectament.

Ab lo que *Vox populi* no està tan d'acort ab En Curet es ab l'anàlisi de la decadència actual del teatre català. Creu *Vox populi* qu'En Curet ha oblidat un element importantíssim y es el de que la decadència del teatre es *universal*. Estudiarne les causes es feyna llarga y pesada, tant com la d'estudiar també les que han portat la decadència del llibre.

¿Per què no interessa'l llibre avuy com vint anys enrera?

¿Per què si En Curet hagués publicat vint anys enrera *El arte dramático en el resurgir de Cataluña* hauria, la seva meritíssima obra, cridat molt més l'atenció qu'avuy? ¿Per què hauria estat més llegida?

Misteri! que potser no més s'explica pensant que'ls nostres temps són de positivisme, són temps erms, axuts, sense ideals, sense entusiasmes!

VOX POPULI.

Teatres

Romea. — STEVENSON, L'HOSTE MILIONARI, traducció de Carles Capdevila.

Estèm en temporada d'adaptacions y de traduccions; hem de buscar en el teatre estranger l'èxit que no han tingut la sort de donarnos aquesta vegada'ls autors de casa.

La comedia que'ns ha fet conèixer en català'l senyor Capdevila es original de L. d'Orbok, un escriptor d'Hungría que's troba a Barcelona y qu'ha pogut rebre directament els aplausos del nostre públich qu'ha sapigut fer justicia a la seva producció.

Se tracta d'una broma sostinguda durant tres actes, plena d'un finíssim humorisme, escrita ab extraordinari enginy y d'un còmich de bona lley, que no cau may en lo barroher, ni necessita forçar els acudits, traient tota la gracia de la matexa acció y de la manera com se desenrotlla. L'autor es mestre

en saber conduhir les escenes produhint les més imprevistes sense dèxar de ser lògiques, y'l traductor ha sapigut vertirles al català ab raríssim acert. Tot axò, ajudat d'una execució ben recomanable per part de la companyia, donà per resultat un èxit franch; el públich s'hi divertí de debò y s'hi divertí honradament, sense que cap noya s'hi hagués de tornar roja ni cap persona de gust hagués de girar la cara.

L'argument? anèu a Romea y allà us l'explicaràn.

LLEAL.

Lectura Popular

Lo quadern d'aquesta setmana, número 290, conté una tria de proses d'En Joseph Massó y

Ventós, un dels joves de més bon gust y de més feconditat en diversos camps de la nostra literatura. S'ha fet conèixer com a poeta en revistes y certamens y en volums propis, havent obtingut la Flor Natural en los últims Jochs Florals; s'ha atrevit al teatre, hont ha sigut ben aplaudit; ha intentat la novela que no ha donat encara al públich; y ha sigut crítich y comentarista, de qual última fase es una bona mostra'l recull que ens ocupa. La nota volandera escrita al dia, la observació dels espectacles de la naturalesa, la impresió del fet punyent, veus-aquí lo que hi trobarèu.

Aquest quadern, com sos anteriors, se ven per tot arrèu a deu cèntims.

LOS NOSTRES FOLLETINS

Hem acabat de repartir als nostres lectors el volum d'En Narcís Oller *AL LLAPIS Y A LA PLOMA* y *LA NOVELA D'UN BIBLIÒFIL* d'En Ramon Miquel y Planas, qu'aquesta Administració s'encarrega de fer relligar per 20 cèntims cada exemplar. Presentant los fulls en bon estat, s'entrega al acte'l volum relligat.

ENQUADERNACIÓ

Queda completat el primer volum de la nostra Revista, contenint cinch centes planes ab les firmes de més de cent vint dels nostres escriptors més estimats.

Ptes. 1'50.

Apart d'axò, oferim al públich aquest primer volum de la nostra Revista, enquadernat, pel preu de **4 pessetes**. — Dirigirse a aquesta Administració: carrer de Mallorca, 287, baxos. — Barcelona.

Establiment gràfic : Thomas : Barcelona